

CULTURA BARCELONA - 3 març 2019 2.00 h

JOSEP MARIA MESTRES QUADRENY COMPOSITOR

“En la música m’he sentit i em sento sol”²

Josep Maria Mestres Quadreny, a casa seva JUANMA RAMOS.

ORIOl PÉREZ TREVIÑO/ MARIA PALAU - BARCELONA

El degà dels compositors catalans Josep Maria Mestres Quadreny (Manresa, 1929) compleix demà 90 anys. Abans, però, ha pogut gaudir d'un doble concert a les seus de l'SGAE i la Fundació Brossa amb el Grupo Cosmos que dirigeix el pianista Carlos Galán. Que hagi estat un grup

Els únics que no m'hi han fet sentir, de sol, són els artistes. Miró, Brossa i Tàpies sí que em van entendre

Gerhard és un dels grans,

madrileny qui hagi portat les regnes musicals d'aquesta celebració és prou representatiu de com aquesta figura ha viscut força d'esquena als circuits oficials i institucionals del

**però
s'entesten a
tocar
Montsalvatge
quan han de
posar un
català**

nostre país. Tot i això, és una referència indiscutible de l'avantguarda musical hispànica de la segona meitat del segle XX. Més enllà de la creació musical, la seva és una rica i polièdrica personalitat de la qual pengen intenses relacions amb noms canònics de les arts i la literatura.

Com veu el panorama actual de la música contemporània?

Molt pelut, perquè avui la banalitat domina tota la cultura, no només la música. La música culta necessita suport institucional, i no en té. La mateixa Orquestra Nacional, que costa un dineral, no pot programar el que vol sinó el que pot. No sé si cobreixen el 40% o el 60% del pressupost amb les entrades. I per això han de fer peces que agradin, i una peça nova mai no agrada. És a dir, que estem bandejats. Això desvitalitza la pròpia orquestra. És un bucle de fa molts anys.

Però ha anat a més o a menys, aquesta tendència de programar coses més comercials?

Sempre hi ha sigut. Però sempre he tingut l'esperança que canviaria. Vaig estar molts anys a la junta rectora de l'orquestra. Em va nomenar el Pasqual Maragall quan era alcalde. Ho he vist per dins i sé que no hi ha res a fer. Sempre he dit que el mascaró de proa de l'orquestra hauria de ser Robert Gerhard, i no he aconseguit gairebé ni que el toquin. Gerhard és un músic d'una gran categoria, però s'entesten a tocar Montsalvatge quan els diuen que hi han de posar un català.

Un català com a quota, no per convenciment.

És això, sí.

Ernest Lluch deia que som un país molt nacionalista però molt poc patriota. I el patriotisme vol dir també respecte pel patrimoni. Estem a les portes dels 50 anys de la mort de Gerhard. Vostè el va conèixer. Quin paper va tenir i quin ja no va poder tenir amb la desfeta de la Guerra Civil?

Gerhard va vitalitzar extraordinàriament la música a Barcelona durant l'època que hi va ser. Després d'estudiar a Viena i a Berlín, porta aquí el festival de la Societat Internacional per a la Música, de la qual amb molt de seny va crear dues delegacions, una a Barcelona i una a Madrid. En el festival del 1936, poc abans de l'esclat de la guerra, va estrenar una obra que ha passat al repertori universal, que és el *Concert per a violí* d'Alban Berg. Després marxa, s'instal·la a Cambridge i ja no torna. Per a mi Gerhard és un de la mitja dotzena de grans músics del segle XX, inclòs Stravinsky, Schönberg, Bartók i pocs més. Amb això ja et dic què ens va fer perdre la guerra.

A la postguerra, la creació musical va degenerar en una concepció neoclàssica, sota la qual vostè va fer les seves primeres obres, sense que n'hagi volgut saber mai més res després. En aquest ambient tan resclosit, com va cercar l'esperit de la modernitat perduda fins a poder crear la 'Sonata per a piano', el seu opus 1 del 1957?

Per mi va ser un impacte Anton Webern. Junt amb el Josep Cercós, vam analitzar les seves obres. Era una meravella d'estalvi, tan diferent de tots els compositors que feien grans sons d'orquestra. Va ser llavors que vaig veure clar que jo volia anar per aquí. I de fet la *Sonata* ja n'és filla. Després de crear-la, el Taltabull, el meu mestre, em va dir que ja no em podia ensenyar res més i que me n'anés. "Ves-te'n,

però pensa que et trobaràs molt sol." I així ha sigut.

I continua sentint-s'hi, de sol?

En la música, sí. En les arts en general, no, perquè sempre he tingut amics, com en Miró, en Brossa i en Tàpies, que m'han entès. Han entès el que jo entenc per música: la que penetra i fa reflexionar a qui l'escolta. No és escoltar allò que ja coneixes i que et prens com si fos una dutxa. T'ho passes bé però res més. És només gràcies a ells que no m'hi he sentit, de sol. Penseu que amb l'únic compositor amb el qual he tingut amistat és amb en Guinjoan. Fins a cert punt anàvem per camins semblants, però no fèiem el mateix.

Doncs entrem-hi, en la seva connexió amb els artistes. Què va suposar per a un jove com vostè que tot un Miró quedés fascinat per la seva música, de la qual va dir que era "punxeguda"?

Punxeguda, és a dir, que no era amable. Per mi va ser emocionant, és clar. Vaig aprendre molt de Miró. Brossa deia que les coses importants s'aprenen però no s'ensenyen. Taltabull em va ensenyar composició clàssica i de Miró vaig aprendre a crear amb llibertat. I la metamorfosi. També ho deia Brossa, que Miró tenia l'antena molt alta.

Ens volem tornar a posar a la pell d'aquell jove que el 1951 entra a la Sala Caralt i veu una exposició de Dau al Set. Allò també va ser un impacte, oi?

Va ser tremend. És que no sé si us podeu imaginar com era Barcelona en aquella època. A les galeries, que els barcelonins acostumaven a visitar els diumenges al matí, tot eren bodegons, paisatges, marines, gerros i senyores... vestides. I res més. Tot molt llepat. I, de sobte, aquella exposició de Dau al Set. Com si la veiés ara. Vaig quedar quadriculat. No sabia per on agafar-la.

Hi vaig anar diverses vegades i en una d'aquestes m'hi vaig trobar en Ponç. Vam estar xerrant. Era molt simpàtic. Em va convidar a anar a casa seva per ensenyar-me més obres seves. Vivia al carrer Balmes, per sobre de la plaça Molina, al fons de tot d'una botiga de mobles. I em va dir: "Has de conèixer en Brossa." I ell mateix va lligar la cita per un diumenge a la tarda.

Amic, confident, company d'aventures creatives... Brossa és una figura capital en la seva trajectòria. Recordi'ns aquesta primera trobada.

Llavors tenia l'estudi al carrer Alfons XII, també a prop de la plaça Molina. Era un pis buit. I el tenia molt endreçat [riu]. No hi havia res, ni un moble. Només una taula i una bombeta a sobre. La meva ignorància literària era total. Al batxillerat em van fer estudiar durant set anys literatura castellana. Un rotllo. L'únic poeta català que coneixia era Maragall, perquè el meu pare el tenia a la biblioteca de casa.

Dels seus 'Epitafios' (1958), finalista en un premi del Palau de la Música, Brossa va quedar encantat amb la música però gens amb el text, que era de Juan Ramón Jiménez...

Va anar així, sí. El primer dia que ens vam conèixer, Brossa em va fer una lectura de dues hores de la seva obra. I ho feia molt bé, però mai ho va voler fer, de recitar en públic. En definitiva, de casa seva aquell dia en vaig sortir com si m'haguessin fotut una pallissa. No entenia res. Però en vaig sortir convençut que el que havia sentit era important i que si jo no ho entenia era culpa meva.

Hem parlat de Miró, de Brossa i ara tocaria fer-ho de Tàpies. La relació va ser tan intensa com amb Brossa?

No, no. Amb Brossa ens vèiem molt sovint, amb Tàpies de tant en tant, tot i que ell sempre venia

als meus concerts i jo sempre anava a les seves exposicions. El vaig conèixer potser al cap d'un any de l'exposició de la Sala Caralt, vam coincidir en una de les representacions que feia el doctor Obiols a casa seva.

Va aconseguir ser amic de Brossa i de Tàpies ahora. Com va viure la seva enemistat?

Va ser culpa d'en Brossa. Per ell era tot o blanc o negre, no hi havia grisos. Tàpies va fer una exposició d'objectes al museu Reina Sofia l'any següent que l'hagués fet Brossa. I es va empenyar moltíssim. Quan agafava una fòbia no hi havia manera de canviar-lo. Vaig intentar que es reconciliessin, però no me'n vaig sortir. Quan Tàpies va morir, vaig anar a veure la seva dona, la Teresa, i li vaig prometre que ho resoldria. I ja està a punt de resoldre's amb l'amistat entre les seves dues fundacions. La Fundació Tàpies entrarà aviat al patronat de la Fundació Brossa.

Sigui com sigui, tots tres van crear una òpera encara ara inèdita, 'Cap de mirar'. Com va ser el procés per fer-la?

Una de les meves primeres obres, *El ganxo* (1959), amb text de Brossa, es va fer al Foyer de Liceu, però tan mal representada... Vaja, que li van canviar el sentit. Van fer un xou en lloc de l'òpera. Amb *Cap de mirar* vaig pensar que podríem fer una òpera de debò. En Brossa i en Tàpies hi van estar d'acord i vam fer l'avantprojecte. El patronat el va aprovar i ens van fer l'encàrrec. En Jordi Maluquer, que estava al capdavant d'una comissió artística, em va animar: "Endavant i no et preocupis pel públic. Bé, tampoc us cagueu en ell... [riu]" L'òpera acaba amb un Zaratustra que els diu: "La solitud cansa. Alguna vegada cridaràs: «Etic sol.»" Vam estar tres anys treballant-hi.

I per què no es va acabar estrenant?

Va haver-hi diversos accidents que ho van anar ajornant tot. En Brossa va tenir un vessament cerebral i va agafar una depressió. Després el Pujol, o la Ferrusola, van dir que volien que el Savall fes Monteverdi. Per fi es va anunciar, just després dels Jocs Olímpics. Albin Hanseroth, el director artístic, estava molt il·lusionat. Però el nou gerent, el Caminal, li va retallar el pressupost. I al cap de res el Liceu cremava.

Ha estat el més decebedor en la seva carrera?

No, perquè tinc l'esperança que es farà. Fa un parell d'anys em va venir a veure la Cristina Scheppelmann [l'anterior directora artística del Liceu] i vam estar parlant de fer-la el 2019, en el marc del centenari del Brossa i dels meus 90 anys. Ja veurem ara el nou responsable artístic del Liceu...

Quants en té, de projectes inèdits?

No ho sé, d'orquestrals n'he creat una vintena i n'he estrenat mitja dotzena. Els compositors treballen generalment per encàrrec, però jo no. Jo faig una obra quan em ve la idea. I la guardo en un calaix. Quan me la demanen, la trec.

No ens podem estar de preguntar-li encara per un altre, d'artista, que es va estimar molt: Moisès Villèlia.

Ell va ser el meu estímul per fer la *Peça per a serra mecànica* (1964). Em va dir que estava treballant en un taller de fusteria amb una serra mecànica i que sortien uns sons que volia que jo sentís. Els vaig gravar i en vaig quedar impressionat, perquè superava allò que jo retreia a la música concreta: la deshumanització.

Sempre m'he sentit molt proper als artistes. I m'hi continuo sentint. Ben mirat l'únic que em queda és en Perejaume, un altre creador genial. El vaig conèixer quan encara estava estudiant.

Continua treballant?

Darrerament no. Em fa mandra posar-m'hi. De *Sonades a Ramon Llull* [el seu últim treball, de l'any passat] en podria fer centenars, però si ja no em surt fer-les diferents no val la pena.